

Amadeusz Urbanik
Wyższa Szkoła Humanistyczna
Towarzystwa Wiedzy Powszechnej
w Szczecinie

ORGANIZACJE ZRZESZAJĄCE MNIEJSZOŚĆ UKRAIŃSKĄ W POLSCE JAKO GRUPA INTERESU

Wprowadzenie

Nie ulega wątpliwości, że mniejszość ukraińska w Polsce należy do najliczniejszych oraz najlepiej zorganizowanych mniejszości narodowych i etnicznych w III RP. Największą i najsilniejszą organizacją zrzeszającą przedstawicieli społeczności ukraińskiej w Polsce jest Związek Ukraińców w Polsce. Co prawda nie jest ona jedyną tego typu instytucją, jednak ze względu na wielkość oraz stopień organizacji struktur odgrywa rolę wiodącą. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że stosunkowo duża liczba organizacji wspierających Związek jest konsekwencją różnorodności tego środowiska oraz dużego rozproszenia terytorialnego. Pomimo, że aktywność części z nich ma charakter wyłącznie deklaracyjny, nie można odmówić im roli, jaką odgrywają w konsolidacji Ukraińców oraz w umacnianiu poczucia odrębności tychże w stosunku do całości społeczeństwa Rzeczypospolitej. Co oczywiste, największą w tym zasługą Związku, który jest jej najlepszym z możliwych reprezentantem. Pełni on rolę organizacji koordynującej działalność wchodzących w jej skład innych, mniejszych organizacji, i stanowiącej substytut politycznej reprezentacji mniejszości wobec ośrodków władzy państwowej. Niniejszy tekst, stanowiący część studiów nad polską polityką etniczną, jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy w związku z powyższym można wspomniane organizacje zrzeszające mniejszość ukraińską w Polsce można uznać za grupę interesu.

Pojęcie „interesu”

Źródłowo pojęcie „interes” należy doszukiwać się w łacińskim słowie *interesse*, które oznacza „być w czymś”, „znajdować się przy czymś”, „być pomiędzy”, „brać udział”,

„być obecnym”¹. Występuje ono w niemal każdej dyscyplinie nauk społecznych. Jego rozumienie różni się, co do stopnia szerokości (ogólności) i uświadomienia². W szerokim rozumieniu (np. w tradycji marksowskiej) interes odnosi się do systemu przekonań, ideologii, świadomości klasowej, które zapewniłyby pełną realizację potrzeb danej grupy społecznej³. W węższym rozumieniu interes bezpośrednio odnosi się do stanu zaspokojenia tychże potrzeb. Oba te podejścia można znaleźć w *Słowniku socjologicznym* autorstwa Krzysztofa Olechnickiego i Pawła Załęckiego. Przedstawia on odpowiednio dwa sposoby rozumienia interesu. W pierwszym z nich jest on pojmowany jako „system przekonań odzwierciedlający jednostkową lub grupową świadomość sytuacji, która zapewniłaby możliwie pełne zaspokojenie ich potrzeb”⁴. W drugim, jako „sytuacja pożądana z punktu widzenia jednostki, grupy czy społeczeństwa, zapewniająca zaspokojenie ich potrzeb i aspiracji”⁵.

Bardzo ogólną definicję interesu, jako swego rodzaju relacji, przedstawił w jednej ze swoich prac Olgierd Cetwiński. Uznał on, że „określając mianem dóbr wszelkie rzeczy, stosunki czy stany rzeczy, zarazem materialne, jak i niematerialne, które służą realizacji potrzeb, interes można scharakteryzować jako pewną relację wiążącą potrzeby z zaspakajającymi je dobrami”⁶.

Równie lakonicznie potraktował to pojęcie Władysław Adamski. Uogólniając określił on interes „jako siłę sprawczą bądź przyczynę [...] decydującą o zachowaniach jednostek i grup społecznych”⁷.

W jednej z cytowanych już prac Piotr Gliński interesem określił „stan rzeczy, który zaspokaja bezpośrednio, krótkoterminowe potrzeby grupy (organizacji), bez uwzględniania innych, szerszych, dominujących czy głębszych, potrzeb własnych, a także interesów i potrzeb innych grup i ludzi”⁸.

Jako potrzebę interes zdefiniował Jan Szczepański. Według niego mianem tym należy określać „pewne potrzeby i ich kompleksy, stany rzeczy, których osiągnięcie jednostki i grupy społeczne uważają za pożądane, cenne, a czasem konieczne i dla osiągnięcia których mobilizują swoją aktywność i środki, które są do ich dyspozycji”⁹.

Podobnie o tym zagadnieniu pisał Artur Bodnar: „wszelkie potrzeby jednostek i grup społecznych, które wyrażają konieczność zbiorowego współdziałania (współdziałania ze zbiorowością) w celu opanowania obiektywnych warunków istnienia i rozwoju w zakresie danej potrzeby możemy uznać interesem jednostek lub grup społecznych, interesem jednostkowym lub zbiorowym, społecznym”¹⁰.

¹ A.Żurawik, „Interes publiczny”, „interes społeczny” i „interes społecznie uzasadniony”. *Próba dookreślenia pojęć*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, z.2, s.59.

² P.Gliński, *Style działań organizacji pozarządowych w Polsce. Grupy interesu czy pożytku publicznego?*, Warszawa 2006, s.10.

³ Tamże.

⁴ K.Olechnicki, P.Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Toruń 1999, s.87.

⁵ Tamże.

⁶ O.Cetwiński, *Zjawisko i proces polityczny*, [w:] *Metodologiczne i teoretyczne problemy nauk politycznych*, red.K.Opalek, Warszawa 1975, s.66.

⁷ W.Adamski, *Interes*, [w:] *Encyklopedia socjologii. Tom I*, red.Z.Bokszański, Warszawa 1998, s.357.

⁸ P.Gliński, dz.cyt., s.11.

⁹ J.Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1972, s.343.

¹⁰ A.Bodnar, *Ekonomika i polityka. Podstawowe zależności*, Warszawa 1978, s.50.

Na celu koncentruje się w swoim sposobie postrzegania tej kategorii Marek Ziółkowski. W jego opisie „interes jest celem uznawanym za korzystny”, a „dążenie do realizacji interesu związane jest z orientacją hedonistyczną, utylitarystyczną, instrumentalną”¹¹.

Równie uproszczoną definicję interesu proponuje w swoim tekście poświęconym interesowi politycznemu Ryszard Herbut. Dla niego jest on działaniem, „świadomym dążeniem jednostki lub grupy do realizacji określonego celu”¹². Zauważa on przy tym, że „cel ten zawsze znajduje swoje umotywowanie w aktualnym stanie otoczenia społecznego jednostki czy grupy i sposobie jego postrzegania”¹³. Spostrzeżenie to pozwala autorowi na rozwinięcie pojęcia interesu do interesu społecznego traktowanego jako „dążenie podmiotów do osiągnięcia wszystkiego tego, co jest korzystne i za takowe jest uważane w kontekście oczekiwanej dynamiki zmiany społecznej i jej kierunku”¹⁴.

Już tych kilka definicji interesu pozwala zauważyć pewne tendencje w sposobie postrzegania tego zagadnienia. Można je sprowadzić do trzech podstawowych modeli. Po pierwsze, interesu jako rodzaju wartości, gdzie pewien przedmiot lub stan zostaje uznany za wartościowy dla podmiotu rozważań. Po drugie, interesu jako potrzeby lub ich zbioru, uznanych i wyrażonych przez podmiot. W końcu, interesu będącego celem podejmowanych przez podmiot działań. Bez względu, który z powyższych uznamy za słuszny, każdy z nich będzie sprowadzał się do uświadomienia sobie przez jednostkę lub grupę potrzeb, które winny być zaspokojone, a następnie podjęcia działań zmierzających do ich zaspokojenia. Kiedy podejmowane są one w interesie grup społecznych, tj. z korzyścią dla nich, można mówić o interesie społecznym. Jeżeli osiągnięcie tegoż wymaga czynnego uczestnictwa w systemie politycznym oraz wykorzystania mechanizmów nim kierujących mamy do czynienia z interesem politycznym. Większość powstałych do tej pory definicji tegoż nie różni się zbytnio od siebie. Zarówno te zagraniczne, jak i polskie, koncentrują się na uczestnictwie w systemie politycznym ukierunkowanym na osiągnięciu pożądanego celu.

Tak jest w przypadku Josepha LaPalombara, wybitnego politologia amerykańskiego, wykładowcy Uniwersytetu Yale, specjalisty z zakresu grup interesu. Sprowadza on pojęcie wspomnianego interesu do „świadomej chęci, aby polityka publiczna lub autorytatywna alokacja zasobów przybierała szczególne bądź ogólne kierunki”¹⁵.

Podobnie jest w przypadku cytowanego już Ryszarda Herbuta. Dla niego interes polityczny jawi się „jako świadome pragnienie skierowania polityki publicznej jako całości lub poszczególnych decyzji dotyczących rozdziału określonych zasobów w konkretnym kierunku, postrzeganym przez zainteresowane podmioty jako konieczne rozstrzygnięcie w kontekście osiągnięcia wcześniej uświadomionych i wyartykułowanych celów”¹⁶. Stawia on jednocześnie hipotezę, „iż określone potrzeby jednostek czy grup stają się impulsem

¹¹ M.Ziółkowski, *Interesy i wartości jako elementy świadomości społecznej*, [w:] *Władza i struktura społeczna*, red.A.Jasińska-Kania, K.M.Słomczyński, Warszawa 1999, s.123.

¹² R.Herbut, *Interes polityczny – proces instytucjonalizacji polityki grup interesu oraz jej modele*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, red.B.Szmulik, M.Żmigrodzki, Lublin 2004, s.380.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże, s.381.

¹⁵ J.LaPalombara, *Interest Groups in Italian Politics*, Princeton 1964, s.16, [cyt.za:] K.Oświecimski, *Grupy interesu i lobbying w amerykańskim systemie politycznym*, Kraków 2012, s.35.

¹⁶ R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.381.

stworzenia układu instytucjonalnego (instytucji) jako podstawy kolektywnych akcji, skierowanych na realizację interesów politycznych”, a „istnienie interesu politycznego można potraktować jako przejaw i formę zorganizowania grupowych aspiracji i oczekiwań”¹⁷. Ten punkt widzenia powinien być traktowany jako podstawowy w dalszych rozważaniach.

Oprócz cytowanych dywagacji na temat interesu politycznego Herbut w swoim tekście wskazuje na dwa rodzaje potrzeb, które stanowią jego podstawę. Są to potrzeby kolektywne oraz potrzeby selektywne. Spośród tej pierwszej grupy wyróżnia:

- a) potrzebę tożsamości (wynikającą z faktu identyfikacji jednostki z określoną organizacją);
- b) potrzebę solidarności (wynikającą z podzielenia i akceptowania przez jednostkę poglądów i celów innych uczestników organizacji);
- c) potrzebę ideologiczną (wynikającą z identyfikacji jednostki z kwestią, która jest promowana przez organizację);
- d) potrzebę ekspresji (wyróżniającą się w dążeniu do nieskrępowanej wypowiedzi);
- e) potrzeby elekcji lub koalicji (mających charakter uzupełniający w stosunku do potrzeby ekspresji)¹⁸.

Selektywne potrzeby wiąże natomiast z zaspokajaniem zindywidualizowanych pragnień, kojarzonych na przykład z zaspokojeniem ambicji posiadania władzy czy dysponowania wpływem politycznym, ze statusem społecznym, czy wreszcie sytuacją materialną¹⁹.

Zorganizowaną formą wyżej opisanych potrzeb jest interes polityczny, a ich jasne określenie może stać się powodem powstania instytucji, których głównym celem będzie ich zaspokojenie. Jednym z rodzajów tego typu organizmów są grupy interesu, których istnienie należy odnotować już w czasach antycznych. W starożytnej Grecji na miano to zasługiwali demagodzy i wyrocznie, a obszarami ścierania odmiennych grup interesów była sfera kultury, zwłaszcza sport i teatr, oraz greckie instytucje polityczne. Podobnie sytuacja wyglądała w Imperium Rzymskim. W jego przypadku obszar działań tychże poszerzył się o armię, prawników, oraz mówców. Wykształciła się również instytucja patronatu, jako swego rodzaju rzecznictwa. W okresie średniowiecza najważniejszą grupą interesu, o charakterze grupy nacisku, był Kościół Katolicki. O wiele mniejsze wpływy w tym czasie można przypisać cechom, gildiom, oraz możnowładcom. Odrodzenie to przede wszystkim pojawienie się ruchów reformatorskich, oraz malejąca rola Kościoła. Proces ten trwał również w okresie oświecenia, kiedy to w wyniku przemian społeczno-gospodarczych dawne struktury feudalne zaczęły chylić się ku upadkowi. Sprzyjało to rozwojowi ruchów rewolucyjnych, które stały za Rewolucją Amerykańską, Wielką Rewolucją Francuską, oraz Wiosną Ludów. W tym czasie coraz większą rolę zaczęły odgrywać sformalizowane grupy polityczne, zarówno te o charakterze jawnym (na przykład partie polityczne), jak i tajnym (na przykład wolnomularze, węglarze). Wraz z rozwojem stosunków kapitalistycznych kształtowały się również nowe grupy interesu, których celem było zaspokojenie potrzeb reprezentowanych

¹⁷ Tamże, s.382.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

grup społecznych, zwłaszcza kapitalistów i robotników. Postęp cywilizacyjny oraz coraz liczniej ujawniające się podmioty życia politycznego zarówno w skali poszczególnych krajów, jak i w stosunkach międzynarodowych, spowodowały, że grupy interesu zaczęły zdobywać nowe wartości, cele i zadania. Obecnie pełnią funkcję lobby w instytucjach politycznych, między innymi w parlamentach, rządach, partiach, mediach, organach ładu i bezpieczeństwa publicznego, oraz organizacjach społecznych, wyrażając interesy swoich zorganizowanych zwolenników, konkurując z konstytucyjnymi reprezentantami wyposażonymi w oficjalny autorytet²⁰.

W tym miejscu, zanim przedstawione zostaną powstałe na przestrzeni lat definicje grup interesu, należy zwrócić uwagę na pewną zależność. Dość powszechnym w debacie publicznej jest synonimiczne stosowanie pojęć „grupa interesu” i „grupa nacisku”, z częstszym posługiwaniem się tym pierwszym pojęciem, choć oczywistym jest z punktu widzenia lingwistycznego, że „interes” nie jest synonimem „nacisku”. Wynika to między innymi z coraz popularniejszej idei politycznej poprawności, wedle której pewne sformułowania winny być zastępowane określeniami bardziej neutralnymi. Istotną rolę odgrywa w tym również postępujące upublicznienie i mediatyzacja życia politycznego. Dawniej w analizowaniu zjawiska grup nacisku zwracano szczególną uwagę na problematykę wywierania wpływu na ośrodki władzy w państwie, kiedy obecnie poszerza się tą sferę o wywieranie wpływu na życie publiczne w ogóle. Prowadzi to do sytuacji, w której niemal każda aktywność grupy interesu może być w pewnym sensie uznana za wywieranie nacisku. Pomimo to, w części literatury przedmiotu podejmowane są próby rozróżnienia tych dwóch pojęć. O ile najlepiej świadczyć o tym będą przytoczone poniżej przykłady, o tyle należy pamiętać, iż pojęcie „grup nacisku” jest zagadnieniem węższym w stosunku do pojęcia „grupy interesu”, i nie wszystkie grupy interesu powinny być traktowane, jako grupy nacisku, ponieważ nie wszystkie stosują rzeczony nacisk w formie bezpośredniej, jako narzędzie artykulacji interesów²¹.

Kategoria grup interesu

O początkach zainteresowania grupami interesu, można mówić wraz z wspomnianym już postępem cywilizacyjnym przełomu XIX i XX wieku. Wtedy to pojawił się pogląd, w myśl którego, geograficzną reprezentację, na której oparta jest demokracja przedstawicielska, powinny zastąpić ekonomiczne grupy nacisku reprezentujące interesy zawodowe²². Postulowali to zarówno ekonomiści, jak na przykład John R. Commons²³, czy politycy, w osobie Josepha Paula-Boncoura²⁴.

²⁰ Por. A.Chodubski, *Grupy interesu w ujęciu historycznym*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.110-128.

²¹ Por. J.Ćwiklińska, *Grupy interesu w semantycznej przestrzeni publicznej*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej” 2007, nr 21, s.138-140.

²² T.Żyro, *Wstęp do politologii*, Warszawa 2006, s.56.

²³ Zob. J.R.Commons, *Representative democracy*, Nowy Jork 1900.

²⁴ Zob. J.Paul-Boncour, *Le Fédéralisme économique. Étude sur les rapports de l'individu et des groupements professionnels*, Paryż 1900.

Pierwszym w ramach nauk politycznych systematycznym studium na ten temat była praca amerykańskiego politologa i filozofa Arthura F. Bentleya pod tytułem *The Process of Government*²⁵. Ten, uchodzący za pioniera współczesnej politologii naukowiec²⁶, wyszedł od założenia, że źródłem wszelkich grupowych podziałów społeczeństwa są różnice w możliwości, a cechą immanentną każdej istniejącej grupy są jej partykularne interesy. W ten sposób utożsamiał on pojęcie „interesu” z pojęciem „grupy”. Politykę postrzegał jako naturalny stan konfliktu pomiędzy grupami interesu, dowodzący braku istnienia wspólnego dobra, a interes traktował jako kategorie analizy politycznej, gdyż zawsze znajduje on swój wyraz w działaniu grupowym, którego emanacją jest proces rządzenia, rozumiany jako dostosowanie lub równoważenie interesów²⁷.

Problematyka grup interesu ponownie stała się obiektem żywego zainteresowania naukowców tuż po zakończeniu II wojny światowej. Związane było to z rosnącym ich znaczeniem w demokratycznych systemach politycznych, wynikającym z kolei z przejmowania przez nie reprezentacji tych interesów, które nie mogły dotrzeć do ośrodków władzy kanałami tradycyjnych partii politycznych²⁸. Emanacją rzeczzonego zainteresowania było powstanie uważanych dziś za fundamentalne prac Harolda D. Lasswella i Abrahama Kapłana²⁹, oraz Davida B. Trumana³⁰. Przed nimi opisywane grupy interesu były postrzegane jako elementy spełniające destruktywną rolę w systemie politycznym³¹. Obie prace przyczyniły się do zmiany tego podejścia. Zwłaszcza druga, oraz przedstawiony w jej treści punkt widzenia, ukształtował dzisiejszy sposób postrzegania tego zagadnienia przez współczesnych badaczy, w szczególności anglosaskich. Truman sformułował w niej podstawy teorii, określanej mianem pluralizmu grup interesu. Uznał on wspomniane grupy za obiektywny rezultat zmian w strukturze społecznej, oraz wskazał na ich pozytywną rolę w procesie artykulacji interesów. Pomimo początkowej krytyki koncepcja ta z czasem stała się nową teorią polityczną opisującą i wyjaśniającą całość stosunków politycznych w Stanach Zjednoczonych. Zgodnie z nią, tradycyjny podział na monopoliczną władzę państwową, reprezentowaną przez administrację, i masowe społeczeństwo został zastąpiony zrównoważonym i samoregulującym się układem, złożonym z wielu ośrodków decyzyjnych i gromadzących się wokół nich reprezentacji różnych interesów³². Innymi słowy, polityka państwa stanowić miała wypadkową rywalizacji między wieloma grupami reprezentującymi zróżnicowane interesy narodu³³. Na potrzeby tejże teorii Truman zdefiniował grupę interesu, jako grupę „która na podstawie podzielanych wartości stawia pewne postulaty w stosunku do innych grup w społeczeństwie w celu utrzymania, wzmocnienia form zachowania, które wynikają właśnie

²⁵ Zob. A.F.Bentley, *The Process of Government. A Study of Social Pressures*, Chicago 1908.

²⁶ M.G.Roskin, R.L.Cord, J.A.Medeiros, W.S.Jones, *Wprowadzenie do nauk politycznych*, Poznań 2001, s.260.

²⁷ Por. T.Żyro, dz.cyt., s.56-57.

²⁸ L.Rubisz, *Przez wartości do korzyści. Aksjologiczny wymiar grup interesu w Polsce*, [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.131.

²⁹ Zob. H.Lasswell, A.Kaplan, *Power and Society. A Framework for Political Inquiry*, Yale 1950.

³⁰ Zob. D.B.Truman, *The Governmental Process. Political Interests and Public Opinion*, Nowy Jork 1951.

³¹ QL.Rubisz, dz.cyt., s.131.

³² Tamże, s.132.

³³ M.G.Roskin, R.L.Cord, J.A.Medeiros, W.S.Jones, dz.cyt., s.241.

z podzielanych przez grupę wartości³⁴. Zdecydowanie bardziej popularna wśród badaczy jest jednak uproszczona wersja tejże definicji, określająca grupę interesu jako tę, „która zajmuje wspólne stanowisko i wysuwa określone żądania wobec innych grup społecznych”³⁵.

Zdecydowana większość powstałych na przestrzeni ostatnich 65 lat od wydania *The Governmental Process* anglosaskich i zachodnioeuropejskich definicji grup interesu w mniejszym lub większym stopniu odwołuje się do tych sformułowanych przez Trumana, stanowiąc swego rodzaju adaptacje na potrzeby współczesnych nauk politycznych. Przykładów jest co najmniej kilka.

Brytyjski politolog Andrew Heywood przyjmuje, że grupa interesu to „zorganizowane stowarzyszenie, którego celem jest wpływanie na treść polityki względnie działania rządu”³⁶.

Bardzo podobną definicję sformułował Amerykanin Robert H. Salisbury. Dla niego to „zorganizowane zrzeszenie, które angażuje się w aktywność odnoszącą się do decyzji władzy politycznej”³⁷.

Tandem politologiczny, Harmon Zeigler i Wayne G. Peak grupą interesu określał z kolei „grupę ludzi, która przez skoordynowaną aktywność dąży do wpływania na kierunki polityki systemu bez próby wprowadzenia swych członków w ramy formalnych struktur władzy”³⁸.

Zbliżony punkt widzenia prezentował w swoich pracach Henry W. Ehrman. Za grupę interesu uznawał „ciało społeczne, które oddziałuje na władzę poza strukturami wyborczymi celem uzyskania określonych korzyści bez ponoszenia odpowiedzialności politycznej za skutki wyniku z tego oddziaływania”³⁹.

Dla wybitnego francuskiego politologa Yves Mény grupą tą będzie organizacja, która „dąży do promowania swych własnych partykularnych interesów wobec władz politycznych [...] oddziałuje w tej czy innej formie na instytucje państwa i partie polityczne, uwikłane w walkę o zdobycie władzy”⁴⁰.

Najbardziej rozbudowaną z niniejszych przykładów definicję grup interesu zaproponował irlandzki historyk Eunan O’Halpin. Przyjął, że „dążą one do osiągnięcia swych celów i wywierają wpływ na politykę przez publiczne i prywatne kanały, bezpośrednio i pośrednio [...] przez połączenie publicznych i prywatnych sfer wywierania presji na instytucje państwa, polityków i inne grupy interesu oraz przez wykorzystanie środków masowego przekazu”⁴¹.

³⁴ D.B.Truman, dz.cyt., s.33, [cyt.za:] K.Oświecimski, dz.cyt., s.38.

³⁵ D.B.Truman, dz.cyt., s.37, [cyt.za:] M.G.Roskin, R.L.Cord, J.A.Medeiros, W.S.Jones, dz.cyt., s.239.

³⁶ Por. A.Heywood, *Politics*, Londyn 1998, [cyt.za:] R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.383.

³⁷ R.H.Salisbury, *Interest Groups*, [w:] *Handbook of Political Science*, red.F.I.Greenstein, N.W.Polsby, Reading 1975, s.175, [cyt.za:] K.Oświecimski, dz.cyt., s.37.

³⁸ Por. H.Zeigler, W.G.Peak, *Interest Groups in America Society*, Nowy Jork 1972, [cyt.za:] R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.383.

³⁹ H.W.Ehrman, *Interest Groups*, [w:] *International Encyclopedia of The Social Sciences*, red.D.L.Shills, Nowy Jork 1968, t.7, s.486, [cyt.za:] K.Zuba, *Grupy interesu w procesie przetargów industrialnych w Polsce po 1989 r.*, [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.362.

⁴⁰ Por. Y.Mény, *Government and Politics in Western Europe. Britain, France, Italy, West Germany*, Oksford 1990, [cyt.za:] R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.383.

⁴¹ Por. E.O’Halpin, *Policy making*, [w:] *Politics in the Republic of Ireland*, red.J.Coakley, M.Gallagher, Galway 1992, s.167-181, [cyt.za:] R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.383.

Oprócz wielu podejść definicyjnych w stosunku do zagadnienia grup interesu, na gruncie nauk społecznych w krajach anglosaskich powstało równie dużo klasyfikacji i typologii tychże. Jedną z najpopularniejszych i najczęściej cytowanych, również przez polskich badaczy tego zjawiska, jest ta sformułowana przez Gabriela A. Almonda. W oparciu, o takie kryteria, jak różnorodność celów, zróżnicowanie strukturalne, sposób artykulacji interesów oraz siła wpływu, wyróżnił on cztery kategorie grup interesu:

- a) grupy anomiczne (*anomic groups*) – nieposiadające formalnej organizacji, charakteryzujące się spontanicznością i krótkotrwałością działań ukierunkowanych negatywnie w stosunku do panującej rzeczywistości;
- b) grupy niezrzeszeniowe (*nonassociational groups*) – posiadające słabo rozwiniętą organizację, bazujące na silnej identyfikacji grupowej, charakteryzujące się epizodycznością działań, ukierunkowanych na konkretne cele;
- c) grupy instytucjonalne (*institutional groups*) – posiadające silnie rozwiniętą organizację, dla której rzecznicstwo interesów nie jest pierwotnym i statutowym zadaniem, charakteryzujące się strukturalnym oddziaływaniem na organy władzy publicznej w celu zapewnienia realizacji interesów grupowych;
- d) grupy zrzeszeniowe (*associational groups*) – posiadające formalną organizację, powołaną do życia w celu artykulacji i realizacji interesów grupowych⁴².

Oprócz przedstawionej powyżej, ogólnej klasyfikacji istnieją również bardziej szczegółowe, wykorzystujące jako kryteria podziału rodzaj członkostwa (członkowskie i nieczłonkowskie), sposób finansowania (utrzymujące się ze składek członkowskich i sponsorowane), charakter relacji pomiędzy członkami (bezpośredniego kontaktu i jego braku), obszar interesów (interesu ekonomicznego i nieekonomicznego), cel powstania grupy (pierwotne i wtórne), oraz charakteru reprezentowanego przez grupę interesu (publicznego i partykularnego)⁴³. Jednak to ta, zaproponowana przez Almonda ponad pół wieku temu wydaje się być najbardziej uniwersalna, i dlatego też w większości opracowań jest traktowana, jako podstawowa.

W polskiej literaturze przedmiotu kategoria grup interesu pojawiła się dopiero w latach 60. XX wieku, a i wyłącznie jedynie jako produkt „demokracji burżuazyjnych”, obcy dominującej – także w nauce – doktrynie, dla którego nie ma miejsca w egalitarnym społeczeństwie i socjalistycznym państwie⁴⁴. Wśród nielicznych polskich naukowców w tym czasie opisujących to zjawisko znaleźli się między innymi Włodzimierz Wesołowski⁴⁵, Jerzy Wiatr⁴⁶, Stanisław Ehrlich⁴⁷, oraz Marek Sobolewski⁴⁸. Zdecydowanie większym zainteresowaniem badaczy, przy jednocześnie odwrotnie proporcjonalnie mniejszym nacechowaniu

⁴² Por. G.A.Almond, *A Comparative Study of Interest Groups and the Political Process*, „The American Political Science Review” 1958, nr 1, s.270-282.

⁴³ Por. K.Oświecimski, dz.cyt., s.44-52.

⁴⁴ Z.Machelski, L.Rubisz, *Wstęp*, [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.6.

⁴⁵ Zob. W.Wesołowski, *Studia z socjologii klas i warstw społecznych*, Warszawa 1962.

⁴⁶ Zob. J.Wiatr, *Spoleczeństwo. Wstęp do socjologii systematycznej*, Warszawa 1968.

⁴⁷ Zob. S.Ehrlich, *Władza i interesy. Studium struktury politycznej kapitalizmu*, Warszawa 1967.

⁴⁸ Zob. M.Sobolewski, *Reprezentacja w ustroju współczesnych demokracji burżuazyjnych*, Kraków 1962.

ideologicznym, grupy te zaczęły cieszyć się ponownie w Polsce dopiero po roku 1989. Od tego czasu na gruncie polskiej nauki sformułowane zostało wiele definicji tego zjawiska.

Politolog Andrzej Chodubski przez kategorię „grupy interesu” pojmował „specyficzną instytucję polityczną, powołaną do zrealizowania jednego lub kilku określonych celów, charakteryzującą się nieuczestnictwem bezpośrednim w podejmowaniu decyzji politycznych, nie zmierzającą do zdobycia władzy, a ukierunkowaną w działalności na uzyskanie decyzji organów państwowych korzystnych dla interesów, jakie reprezentuje”⁴⁹.

Jednym z naukowców wyraźnie rozróżniających grupy interesu od grup nacisku jest Teresa Łoś-Nowak. Pod pojęciem „grup interesu” rozumie ona „organizacje o różnym stopniu instytucjonalizacji, dążące do zapewnienia sobie warunków zabezpieczających realizację interesów”⁵⁰. Jednocześnie przyjmuje ona, że „grupą nacisku jest grupa względnie zorganizowana, o własnych, sprecyzowanych celach działania, dążąca do wywierania wpływu lub uczestniczenia w procesie formułowania i realizacji polityki państwa”⁵¹.

Na grupach nacisku koncentruje również swoją uwagę Bogumił Szmulik. Dla niego będzie to „zbiór podmiotów mających na celu realizację określonego, konkretnego interesu, jako wypadkowej interesów indywidualnych, podmiotów uświadamiających sobie potrzebę wspólnego działania dla osiągnięcia zamierzonego skutku, dokonujących wyboru metod działania w zależności od usytuowania grupy oraz adresata nacisków i nie uczestniczących bezpośrednio w sprawowaniu władzy państwowej, a więc mających charakter pozaprawny”⁵².

Zbliżoną definicję, ale grupy interesu, co świetnie obrazuje płynność w synonimicznym wykorzystywaniu tych dwóch pojęć, proponuje Konrad Oświecimski. Według teje „będzie to zrzeszenie jednostek bądź organizacji, lub instytucja niebędąca podmiotem władzy publicznej, które na podstawie wewnętrznie podzielanych wartości stara się aktywnie wpływać na kształtowanie polityki publicznej, lecz nie dąży do formalnego sprawowania władzy”⁵³.

W swojej wspólnej pracy na temat lobbingu Bogusław Piwowar i Jacek Świeca grupę interesu definiują podobnie, jako „zbiorowość osób niebędących formalnymi uczestnikami działań politycznych, które chcą wywierać wpływ na działania polityczne prowadzone przez instytucje władcze do osiągnięcia własnych celów”⁵⁴.

Na efekt działania grup interesu zwraca uwagę z kolei Kamil Makowski. Zgodnie z przedstawianym przez niego punktem widzenia „grupą interesu jest określony krąg jednostek zmierzających do uzyskania wpływu na ośrodki decyzyjne w toku określonego ich postępowania, co ma na celu skłonienie osób decyzyjnych (decydentów) do określonego

⁴⁹ A.Chodubski, dz.cyt., [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.110.

⁵⁰ T.Łoś-Nowak, *Grupy nacisku w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.66.

⁵¹ Tamże, s.67.

⁵² B.Szmulik, *Grupy nacisku*, [w:] *Polityka – Ustrój – Idee. Leksykon politologiczny*, red.M.Chmaj, W.Sokół, Lublin 1999, s.110.

⁵³ K.Oświecimski, dz.cyt., s.43-44.

⁵⁴ B.Piwowar, J.Świeca, *Lobbying. Biznes, prawo, polityka*, Warszawa 2010, s.22.

postępowania, co objawiać się będzie poprzez uzyskanie stosownej decyzji bądź regulacji urzeczywistniającej ten interes⁵⁵.

Jedną z najbardziej rozbudowanych wydaje się być definicja autorstwa Ryszarda Herbuta. W myśl tejże „grupa interesu to organizacja posiadająca formalną strukturę, mobilizująca swych członków wokół określonych celów, których osiągnięcie związane jest z dystrybucją zarówno kolektywnych, jak i selektywnych korzyści, dążąca przez to do wywierania wpływu na proces formułowania i wprowadzania w życie polityki publicznej państwa albo na treść konkretnych rozstrzygnięć przez stworzenie mniej lub bardziej sformalizowanych powiązań z podmiotami odpowiedzialnymi za przebieg publicznego procesu podejmowania decyzji⁵⁶.

Na potrzeby dalszych rozważań przyjęto definicję z pracy powstałej pod redakcją Andrzeja Antoszewskiego i cytowanego wyżej Ryszarda Herbuta. Grupy interesu powinny być zatem rozumiane jako „organizacje posiadające formalną strukturę oraz wspólne cele, które dążą do wywierania wpływu na proces formułowania i wprowadzania w życie polityki państwa, traktowanej jako układ decyzji władczych, podejmowanych przez organy przedstawicielskie (centralne oraz lokalne), wykonawcze i sądownicze⁵⁷.

Mniejszość ukraińska jako zorganizowana grupa interesu

Mniejszości narodowe nie są zwykle podawane jako typowy przykład grup interesu. Widać to dobrze w przytoczonych wyżej definicjach. Ich autorzy dużą wagę przywiązują do instytucjonalizacji i złożoności strukturalnej grup, które określają mianem grup interesu. Rzeczywiście, jeżeli wziąć pod uwagę definicję mniejszości narodowej autorstwa Henryka Chałupczaka i Tomasza Browarka, wedle której jest „to grupa obywateli danego państwa, pozostająca w mniejszości w stosunku do pozostałej części jego ludności i nie zajmująca pozycji dominującej, wyróżniająca się cechami etnicznymi, językowymi lub religijnymi, wspólnie dążąca do zachowania swej odrębności kulturowej i posiadająca aspiracje ujmowane w kategoriach państwa⁵⁸, nie znajdziemy w niej ani słowa o strukturze, organizacji, czy jakiegokolwiek formie instytucjonalizacji. Tak samo zresztą będzie z mniejszością etniczną⁵⁹. Jednak zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku mamy do czynienia z pewną wspólnotą celu. Odnosząc to do wyżej analizowanej kategorii interesu można zatem uznać „wspólne dążenie do zachowania swej odrębności kulturowej” za „świadome dążenie jednostki lub grupy do realizacji określonego celu⁶⁰, a co za tym idzie za interes w jednym z zaprezentowanych ujęć teoretycznych. Posiadanie takowego oraz wspólne dążenie

⁵⁵ K.Makowski, *Grupy interesu w polskim systemie politycznym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014, nr 6, s.12.

⁵⁶ R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.385.

⁵⁷ *Leksykon politologii. Wraz z aneksem: reforma samorządowa w Polsce, partie, parlament, wybory (1987-1997)*, red.A.Antoszewski, R.Herbut, Wrocław 1999, s.157.

⁵⁸ H.Chałupczak, T.Browarek, *Mniejszości narodowe w Polsce. 1918-1995*, Lublin 2000, s.14.

⁵⁹ Tamże, s.15.

⁶⁰ R.Herbut, *Interes polityczny...*, s.380.

to jego realizacji jest cechą immanentną zarówno każdej grupy interesu, jak i grupy mniejszościowej⁶¹. W przypadku cytowanej definicji mniejszości narodowej nabiera to dodatkowego znaczenia w zestawieniu z klasyczną definicją grupy interesu Davida B. Trumana, który pod pojęciem celu rozumie „utrzymanie, wzmocnienie form zachowania, które wynikają [...] z podzielanych przez grupę wartości”⁶².

Dla mniejszości narodowych, będących podmiotami systemu politycznego, w ramach którego funkcjonują, realizacja jakiegokolwiek celu wiąże się z koniecznością wywierania wpływu na tenże system. W tym momencie, wszelkie działania podejmowane przez rzezoną mniejszość nabierają charakteru świadomego pragnienie skierowania mechanizmów kierujących danym systemem, w konkretnym kierunku, postrzeganym przez nią jako konieczne rozstrzygnięcie w kontekście osiągnięcia wcześniej uświadomionych i wyartykułowanych celów, to jest stworzenia warunków sprzyjających zachowaniu odrębności kulturowej. Cel ten staje się interesem politycznym, a wyrażane przezeń potrzeby impulsem do stworzenia rozwiązań instytucjonalnych dających możliwość realizacji rzeczzonego interesu. W przypadku mniejszości kolektywność i instytucjonalność podejmowanych działań, w świetle pozostawania w rzeczywistej, liczebnej mniejszości, a co się z tym wiąże asymetrii alokacji i uczestnictwa w życiu publicznym, są jedynymi dającymi realną szansę osiągnięcia zakładanych celów. Co więcej, cel, który zawsze znajduje swoje umotywowanie w aktualnym stanie otoczenia społecznego, w sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych jest naturalnym następstwem ich położenia, na które bezpośredni wpływ ma polityka publiczna państwa w postaci polityki etnicznej.

Dopiero w chwili powołania do życia przez mniejszość organizacji będącej rzecznikiem jej interesów można mówić o niej, jako o grupie interesu. Co prawda Gabriel A. Almond w swojej klasyfikacji uwzględnił grupy anomiczne, tj. nie posiadające formalnej organizacji, jednak zdecydowana większość badaczy zajmujących się tym zagadnieniem jest zgodna, co do konieczności zaistnienia takowej, jako warunku uznania grupy społecznej za grupę zdolną do artykulacji i rzecznictwa swoich interesów. Tak jest chociażby w przypadku przyjętej za podstawową na potrzeby niniejszej pracy definicją, wedle której grupa interesu to „organizacja posiadająca formalną strukturę [...]”⁶³. Zdecydowana większość grup mniejszościowych powołując do życia instytucję będącą ich reprezentacją. Zwykle są to organizacje o charakterze kulturalnym, zawodowym, społecznym, gospodarczym, oświatowym, młodzieżowym, kobiecym, sportowym, rzadziej *stricte* politycznym. Tak rozwinięta działalność organizacyjna, której pierwotnym celem jest artykulacja i realizacja interesów grupowych, bazująca w swojej działalności przede wszystkim na silnej identyfikacji wynikającej z przynależności etnicznej, czyni organizacje mniejszości przykładami zrzeszeniowych grup interesu.

Główną organizacją mniejszości ukraińskiej w Polsce jest Związek Ukraińców w Polsce (ZUwP). Pełni on typową dla struktur mniejszości narodowych i etnicznych rolę organizacji „dachowej”, koordynującej działalność wchodzących w jej skład innych, mniejszych

⁶¹ T.Palczyński, *Mniejszości jako socjologiczna kategoria analizy*, „Studia Socjologiczne” 1994, nr 2, s.129.

⁶² Por. D.B.Truman, dz.cyt., s.33, [cyt.za:] K.Oświecimski, dz.cyt., s.38.

⁶³ *Leksykon politologii...*, red.A.Antoszewski, R.Herbut, Wrocław 1999, s.157.

organizacji, i stanowiącej substytut politycznej reprezentacji mniejszości wobec ośrodków władzy państwowej⁶⁴. Oprócz przynależność do kategorii zrzeszeniowych grup interesu, można ją również zaklasyfikować to wielu innych typów tychże, stosując różnorakie kryteria.

Pierwszym z nich jest członkostwo w grupie i jej charakter. ZUwP, którego „członkiem może zostać każdy, kto utożsamia się z misją Związku [...]”⁶⁵, i który „[...] może nawiązywać łączność i współpracę z innymi organizacjami ukraińskimi w kraju i za granicą [...]”⁶⁶, będzie organizacją typu członkowskiego, skupiającą zarówno indywidualne osoby, jak i inne instytucje, w charakterze organizacji wspierających.

O wiele bardziej złożoną kwestią jest przynależność Związku do konkretnej kategorii biorąc pod uwagę kryterium finansowania. Bipolarny podział na organizacje utrzymujące się ze składek członkowskich i te sponsorowane, nie ma przełożenia w tym przypadku. Zgodnie ze statutem fundusze ZUwP współtworzą składki członkowskie, wpływy z działalności statutowej, dochody z majątku, działalności gospodarczej, z tytułu udziału w zyskach osób prawnych oraz zbiórek publicznych, dotacje, darowizny i zapisy⁶⁷. I o ile nie można odmówić Związkowi posiadania własnych źródeł finansowania, nie można również nie zauważyć roli jaką odgrywają w funkcjonowaniu tej organizacji pieniądze publiczne, przyznawane w myśl ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 2005 roku przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych⁶⁸.

Kolejnym kryterium jest charakter relacji pomiędzy członkami organizacji. Biorąc pod uwagę to, jak i wcześniejsze, Związek Ukraińców w Polsce można zaklasyfikować do kategorii członkowskich organizacji masowych, których członkowie oprócz opłacania składek, bardzo intensywnie uczestniczą w jej działaniach, wchodząc z sobą w częsty kontakt⁶⁹. Służy temu silnie rozbudowana struktura terenowa Związku, jak również przewidziane statutem mechanizmy demokratyczne, pozwalające członkom skutecznie kontrolować, oceniać, oraz określać kierunki działalności tegoż.

Kryterium charakteru reprezentowanego przez grupę interesu jest jednym z ważniejszych. Zgodnie z nim grupy interesu można podzielić na grupy interesu publicznego, ogólnospołecznego, oraz grupy interesu partykularnego, określane również mianem grup interesów specjalnych, specyficznych, czy selektywnych. Jak już same nazwy to sugerują, w przypadku tych pierwszych głównym zadaniem jest osiągnięcia dobra kolektywnego, które nie przyniesie korzyści jedynie członkom tej grupy. Odwrotnie sytuacja wyglądać będzie, kiedy

⁶⁴ W.Lesiuk, *Mniejszości narodowe jako grupy nacisku*, [w:] *Grupy interesu...*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.257.

⁶⁵ *Jednolity tekst Statutu ze zmianami uchwalonymi przez VII Zwyczajny Zjazd Związku Ukraińców w Polsce w dniu 25 października 2014 roku*, http://www.zup.ukraina.com.pl/images/stories/NEWS/statut_2014.pdf [dostęp: 16.03.20].

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ *Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, art. 18 ust. 3, Dz. U. 2005 Nr 17, poz. 141, z późn.zm.*

⁶⁹ Por. M.T.Hayes, *The New Group Universe*, [w:] *Interest Group Politics*, red.A.Cigler, B.Loomis, Waszyngton 1986, s.135-145.

przyjrzymy się grupom interesów specjalnych. One z kolei koncentrują swoją uwagę na korzyściach partykularnych, grupowych, a ewentualnie osiągane korzyści ogólnospołeczne stanowią jedynie pochodną ich działalności⁷⁰. Odnosząc to do Związku Ukraińców w Polsce, dla której to organizacji „naczelną misją [...] jest podtrzymanie i rozwój tożsamości narodowej i kulturowej Ukraińców żyjących w Polsce, [...] oraz urzeczywistnienie i obrona praw obywatelskich ukraińskiej mniejszości narodowej [...]”⁷¹, należy uznać tę organizację za grupę interesu partykularnego.

Interes jest również osią kolejnego kryterium, opierającego się na różnorodności obszarów, których dotyczy. Jest on podstawą jednego z bardziej klasycznych podziałów, wyróżniającego organizację reprezentującą interesy o charakterze ekonomicznym, i struktury abstrahujące od nich, koncentrujące się na tych nieekonomicznych, odwołujących do wartości moralnych, etycznych, religijnych⁷². ZUwP, który wśród swoich głównych celów posiada między innymi „krzewienie wartości humanistycznych w życiu społecznym, idei poszanowania godności narodowej i osobistej jednostki oraz przeciwdziałanie wszelkim przejawom dyskryminacji na tle narodowościowym, kulturowym lub wyznaniowym”⁷³, a przy tym z pozostałych nie odwołujący się do wartości ekonomicznych, bez wątpienia należy do drugiej kategorii wskazanych wyżej grup interesów nieekonomicznych.

Ostatnim z kryteriów jest cel powstania grupy. Zgodnie z nim można dokonać podziału tychże na pierwotne i wtórne. Nadrzędnym celem powstania grup pierwotnych jest reprezentowanie interesów danej grupy. Wtórnymi z kolei nazwiemy te grupy, dla których rzecznictwo jest jedynie pochodną innej działalności⁷⁴. W świetle powyższych, organizację, która od początku swojego istnienia za cele uznaje reprezentowanie społeczności ukraińskiej, zabezpieczenie jej obywatelskich i politycznych praw zagwarantowanych normami prawa międzynarodowego oraz prawodawstwa Polski, organizowanie życia Ukraińców na terenie kraju, a także działanie na rzecz zblżenia polsko-ukraińskiego⁷⁵, bez wątpienia należy do kategorii pierwotnych grup interesu.

⁷⁰ Por. J.M.Berry, *Lobbying for the People. The Political Behavior of Public Interest Groups*, Princeton 2015.

⁷¹ *Jednolity tekst Statutu ...*, http://www.zup.ukraina.com.pl/images/stories/NEWS/statut_2014.pdf [dostęp: 16.03.20].

⁷² Por. G.K.Wilson, *Interest Groups (Comparative Politics)*, Oksford 1990.

⁷³ *Jednolity tekst Statutu ...*, http://www.zup.ukraina.com.pl/images/stories/NEWS/statut_2014.pdf [dostęp: 16.03.20].

⁷⁴ Por. F.R.Baumgartner, B.L.Leech, *Interest Niches and Policy Bandwagons: Patterns of Interest Group Involvement in National Politics*, „The Journal of Politics” 2001, nr 4, s.1191-1213.

⁷⁵ A.Slabig, dz.cyt., s.180.

Wnioski

O ile przynależność mniejszości ukraińskiej i jej organizacji do kategorii grup interesu wydaje się być oczywista, o tyle należy odpowiedzieć na pytanie, czy w stosunku do niej można również zastosować pojęcie grupy nacisku.

Powyżej przytoczone zostały dwie definicje tejże. Pierwsza, autorstwa Teresy Łoś-Nowak, wedle której „grupą nacisku jest grupa względnie zorganizowana, o własnych, sprecyzowanych celach działania, dążąca do wywierania wpływu lub uczestniczenia w procesie formułowania i realizacji polityki państwa”⁷⁶. Druga, sformułowana przez Bogumiła Szmulika, nazywa grupą nacisku „zbiór podmiotów mających na celu realizację określonego, konkretnego interesu, jako wypadkowej interesów indywidualnych, podmiotów uświadamiających sobie potrzebę wspólnego działania dla osiągnięcia zamierzonego skutku, dokonujących wyboru metod działania w zależności od usytuowania grupy oraz adresata nacisków i nie uczestniczących bezpośrednio w sprawowaniu władzy państwowej, a więc mających charakter pozaprawny”⁷⁷.

Porównując obie z przyjętą definicją grupy interesu bardzo dobrze widać wspomnianą już synonimiczność i wzajemne przenikanie się tych dwóch pojęć. Prowadzi do tego między innymi ciągle zmieniające się otoczenie opisywanych grup, które wymusza na nich zmianę charakteru podejmowanych działań. Coraz większe upodmiotowienie wszelkiego rodzaju grup interesu zwiększa ich uczestnictwo w procesie rządzenia i redystrybucji dóbr. Przeniesienie ciężaru działania z artikulacji interesów na rzecz zapewnienia ich realizacji prowadzi do sytuacji, w której niemal każda aktywność grupy interesu może być w pewnym sensie uznana za wywieranie nacisku, którego celem jest osiągnięcie zamierzonego skutku. Jednocześnie należy pamiętać, że rzeczzone działania, mają jedynie charakter wolicjonalny, to znaczy są uzależnione od chwilowej potrzeby i woli grupy. Zrozumienie tego pozwala na konstatację, iż w przypadku zorganizowanych podmiotów o jasno określonych i wyartykułowanych celach grupą interesu jest się stale. Grupą nacisku natomiast, w zależności od okoliczności, wymuszających bądź to określone działania w celu zmiany niekorzystnego dla grupy stanu rzeczy, bądź też jego utrzymania, jeśli przewidywana jego zmiana oznaczałaby naruszenie interesów grupowych, bywa się okresowo. Pozwala to na uznanie mniejszości ukraińskiej i jej organizacji, za zorganizowaną grupę interesu typu stowarzyszeniowego, która w określonych sytuacjach może występować jako grupa nacisku w sensie wyboru presji jako metody wpływu na ośrodki władzy publicznej – organów władzy przedstawicielskiej, wykonawczej i sądowniczej.

⁷⁶ T.Łoś-Nowak, dz.cyt., s.67.

⁷⁷ B.Szmulik, dz.cyt., s.110.

Bibliografia

- Adamski W., *Interes*, [w:] *Encyklopedia socjologii. Tom I*, red.Z.Bokszański, Warszawa 1998.
- Almond G.A., *A Comparative Study of Interest Groups and the Political Process*, "The American Political Science Review" 1958, nr 1.
- Baumgartner F.R., Leech B.L., *Interest Niches and Policy Bandwagons: Patterns of Interest Group Involvement in National Politics*, "The Journal of Politics" 2001, nr 4.
- Bentley A.F., *The Process of Government. A Study of Social Pressures*, Chicago 1908.
- Berry J.M., *Lobbying for the People. The Political Behavior of Public Interest Groups*, Princeton 2015.
- Bodnar A., *Ekonomika i polityka. Podstawowe zależności*, Warszawa 1978.
- Cetwiński O., *Zjawisko i proces polityczny*, [w:] *Metodologiczne i teoretyczne problemy nauk politycznych*, red.K.Opalek, Warszawa 1975.
- Chałupczak H., Browarek T., *Mniejszości narodowe w Polsce. 1918-1995*, Lublin 2000.
- Chodubski A., *Grupy interesu w ujęciu historycznym*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003.
- Commons J.R., *Representative democracy*, Nowy Jork 1900.
- Ćwiklińska J., *Grupy interesu w semantycznej przestrzeni publicznej*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej” 2007, nr 21.
- Ehrlich S., *Władza i interesy. Studium struktury politycznej kapitalizmu*, Warszawa 1967.
- Ehrman H.W., *Interest Groups*, [w:] *International Encyclopedia of The Social Sciences*, red.D.L.Shills, Nowy Jork 1968.
- Gliński P., *Style działań organizacji pozarządowych w Polsce. Grupy interesu czy pożytku publicznego?*, Warszawa 2006, s.10.
- Hayes M.T., *The New Group Universe*, [w:] *Interest Group Politics*, red.A.Cigler, B.Loomis, Waszyngton 1986.
- Herbut R., *Interes polityczny – proces instytucjonalizacji polityki grup interesu oraz jej modele*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, red.B.Szumlik, M.Żmigrodzki, Lublin 2004.
- Heywood A., *Politics*, Londyn 1998.
- Jednolity tekst Statutu ze zmianami uchwalonymi przez VII Zwyczajny Zjazd Związku Ukraińców w Polsce w dniu 25 października 2014 roku*, http://www.zup.ukraina.com.pl/images/stories/NEWS/statut_2014.pdf [dostęp: 16.03.20].
- LaPalombara J., *Interest Groups in Italian Politics*, Princeton 1964.
- Lasswell H., Kaplan A., *Power and Society. A Framework for Political Inquiry*, Yale 1950.
- Leksykon politologii. Wraz z aneksem: reforma samorządowa w Polsce, partie, parlament, wybory (1987-1997)*, red.A.Antoszewski, R.Herbut, Wrocław 1999.
- Lesiuk W., *Mniejszości narodowe jako grupy nacisku*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003.

- Łoś-Nowak T., *Grupy nacisku w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003.
- Machelski Z., Rubisz L., *Wstęp*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red. Z. Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003, s.6.
- Makowski K., *Grupy interesu w polskim systemie politycznym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014, nr 6.
- Mény Y., *Government and Politics in Western Europe. Britain, France, Italy, West Germany*, Oksford 1990.
- O’Halpin E., *Policy making*, [w:] *Politics in the Republic of Ireland*, red.J.Coakley, M.Gallagher, Galway 1992.
- Olechnicki K., Załęcki P., *Słownik socjologiczny*, Toruń 1999.
- Oświecimski K., *Grupy interesu i lobbging w amerykańskim systemie politycznym*, Kraków 2012.
- Paleczny T., *Mniejszości jako socjologiczna kategoria analizy*, „Studia Socjologiczne” 1994, nr 2.
- Paul-Boncour J., *Le Fédéralisme économique. Étude sur les rapports de l’individu et des groupements professionnels*, Paryż 1900.
- Piwowar B., Świeca J., *Lobbying. Biznes, prawo, polityka*, Warszawa 2010.
- Roskin M.G., Cord R.L., Medeiros J.A., Jones W.S., *Wprowadzenie do nauk politycznych*, Poznań 2001.
- Rubisz L., *Przez wartości do korzyści. Aksjologiczny wymiar grup interesu w Polsce*, [w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003,
- Salisbury R.H., *Interest Groups*, [w:] *Handbook of Political Science*, red.F.I.Greenstein, N.W.Polsby, Reading 1975.
- Soboloweski M., *Reprezentacja w ustroju współczesnych demokracji burżuazyjnych*, Kraków 1962.
- Szczyptański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1972.
- Szumlik B., *Grupy nacisku*, [w:] *Polityka – Ustrój – Idee. Leksykon politologiczny*, red.M.Chmaj, W.Sokół, Lublin 1999.
- Truman D.B., *The Governmental Process. Political Interests and Public Opinion*, Nowy Jork 1951.
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, art. 18 ust. 3, Dz. U. 2005 Nr 17, poz. 141, z późn. zm.
- Wesołowski W., *Studia z socjologii klas i warstw społecznych*, Warszawa 1962.
- Wiatr J., *Społeczeństwo. Wstęp do socjologii systematycznej*, Warszawa 1968.
- Wilson G.K., *Interest Groups (Comparative Politics)*, Oksford 1990.
- Zeigler H., Peak W.G., *Interest Groups in America Society*, Nowy Jork 1972.
- Ziółkowski M., *Interesy i wartości jako elementy świadomości społecznej*, [w:] *Władza i struktura społeczna*, red.A.Jasińska-Kania, K.M.Słomczyński, Warszawa 1999.

- Zuba K., *Grupy interesu w procesie przetargów industrialnych w Polsce po 1989 r.*,
[w:] *Grupy interesu. Teorie i działanie*, red.Z.Machelski, L.Rubisz, Toruń 2003.
- Żurawik A., „*Interes publiczny*”, „*interes społeczny*” i „*interes społecznie uzasadniony*”.
Próba dookreślenia pojęć, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, z.2.
- Żyro T., *Wstęp do politologii*, Warszawa 2006.

Amadeusz Urbanik

Organizacje zrzeszające mniejszość ukraińską w Polsce jako grupa interesu

Niniejszy artykuł stanowi część studiów nad polską polityką etniczną. Jego głównym celem jest odpowiedź na pytanie, czy organizacje mniejszości ukraińskiej w Polsce można traktować jako grupę interesu. Składa się on z trzech części. Pierwsza poświęcona jest kategorii interesu w ogóle. W drugiej przedstawiona zostaje złożoność grup interesu, natomiast w trzeciej organizacje mniejszości ukraińskiej w Polsce jako przykład wspomnianych grup.

Słowa kluczowe: mniejszość ukraińska, grupy interesu, mniejszości narodowe i etniczne.

Organizations of the Ukrainian minority in Poland as an interest group

The article is part of studies on issues of polish ethnic policy. Its main aim is to answer the question whether the organizations of the Ukrainian minority in Poland could be considered an interest group. It consists of three parts. The first is dedicated to the category of interest itself. Second specifies the complexity of interest groups, as the third part presents organizations of the Ukrainian minority in Poland as an interest group.

Keywords: Ukrainian minority, interest groups, national and ethnic minorities.

Translated by Amadeusz Urbanik